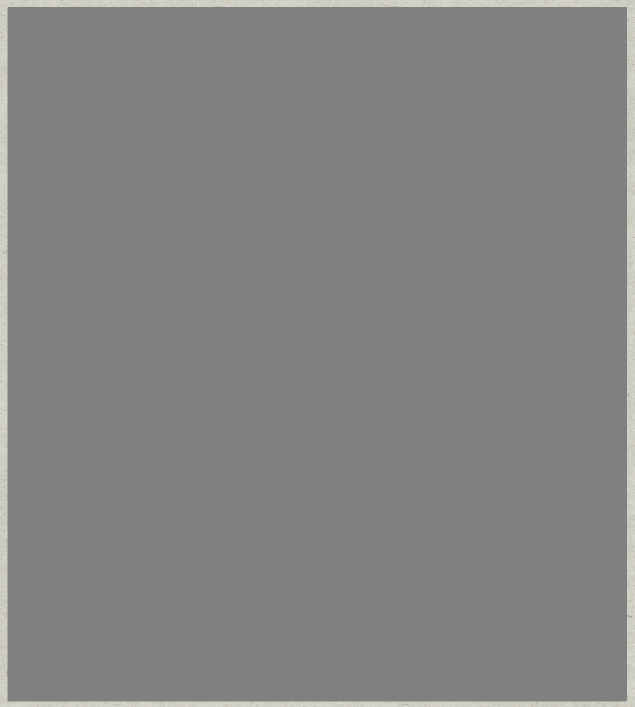
Θέατρο

Της **Νόνας Μολέσκη**
nonamoleski@hotmail.com

ΗΛΕΚΤΡΑ ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

«Ηλέκτρα.25» από το Atalaya Teatro της Ισπανίας, σε σκηνοθεσία Ρικάρδο Ινιέστα

Φιλοξενώντας παραγωγές από διάφορες χώρες, το Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος δίνει ευκαιρίες για ουσιαστικό διάλογο πολιτισμών. Κι ας ακούγεται αυτή η φράση ως παρμένη από χαιρετισμό κρατικού αξιωματούχου. Η αίσθηση ότι αυτός ο διάλογος πραγματικά διεξάγεται ενώπιόν μας την ώρα της παρουσίασης μιας σύγχρονης ξένης παραγωγής που προσπαθεί, εκ νέου κι από την αισθητική και ιδεολογική θέση την οποία κατέχει, να απαντήσει στα αιώνια ερωτήματα που έθεσαν οι αρχαίοι Έλληνες ποιητές, αυτή η αίσθηση, λοιπόν, αξίζει τους κόπους των διοργανωτών και την ετήσια προσμονή των θεατών.

Σε πόσες γλώσσες, αλήθεια, έχουν μιλήσει σε μας ο Οιδίποδας, η Μήδεια, ο Προμηθέας; Αυτή η «γλώσσα υποδοχής», η γλώσσα την οποία ενδύεται ο τραγικός ελληνικός λόγος, έχει τεράστια σημασία, όχι μόνο επειδή εκφράζει την εθνική νοοτροπία και την πολιτισμική οπτική γωνιά κάθε λαού, αλλά κι επειδή εν πολλοίς καθορίζει την ηχητική αλλά και άλλη φόρμα της παράστασης. Το ηχόχρωμα της «γλώσσας υποδοχής», ο έμφυτος ρυθμός της, ακόμα και η σύνταξή της δίνουν στον ελληνόφωνο θεατή την πρώτη εντύπωση μετάβασης σε άλλο αισθητικό χώρο, πριν δει την προσωπική καλλιτεχνική σφραγίδα των δημιουργών της κάθε παραγωγής.

Η «Ηλέκτρα 25» από τη Σεβίλλη της Ανδαλουσίας, παραγωγή του Atalaya Teatro σε σκηνοθεσία του ιδρυτή του Ρικάρδο Ινιέστα, είχε ως ένα από τα κύρια αισθητικά χαρακτηριστικά της (για μη Ισπανό παραλήπτη) την ευθύτητα, την εκφραστικότητα και τη λακωνικότητα της ισπανικής γλώσσας, όπου οι λέξεις δεν έχουν φθαρεί και ο θάνατος, ο έρωτας, το αίμα, η εκδίκηση βαρούν από το νόημα που κουβαλάνε. Ο Ρικάρδο Ινιέστα στα σχεδόν 40 χρόνια δουλειάς στο Atalaya Teatro, που λειτουργεί και ως Διεθνές Κέντρο Θεατρικών Σπουδών, ασχολήθηκε με τις αρχαιοελληνικές μυθικές μορφές της Αριάδνης, της Μήδειας και της Ηλέκτρας (η εκδοχή της «Ηλέκτρας.25» είναι η μετεξέλιξη της παραγωγής του 1996). Οι αναφορές στους Μέγιερχολντ, Μαγιακόφσκι και Μπρεχτ στο βιογραφικό του δηλώνουν τις καταβολές της μεθοδολογίας του.

Στο χωνευτήρι της παράστασης «Ηλέκτρα.25» μπήκαν τα κείμενα του Σοφοκλή και του Ευριπίδη, με δανεισμούς από τον Αισχύλο, καθώς και οι νεότερες εκδοχές του μύθου από τον Αυστριακό Ούγκο φον Χόφμανσταλ και τον Γάλλο Ζαν-Πωλ Σαρτρ, όπως δηλώνεται από τους δημιουργούς. Στη μουσική των χορικών ακούγονται εκτός από ισπανικά παραδοσιακά μοτίβα και βαλκανικές και ανατολικοσλαβικές μελωδίες. Η λέξη «κράμα» μου φαίνεται η πιο ταιριαστή ως χαρακτηρισμός του καλλιτεχνικού αποτελέσματος. Ο Χορός έχει πολλαπλές λειτουργίες. Κάποτε αναλαμβάνει μια επική, σχεδόν μπρεχτική, αφήγηση, κάποτε μετατρέπεται σε Ερινύες, καθώς τα εγκλήματα και οι τιμωρίες εναλλάσσονται στη γενιά των Ταντάλιδων, κάποτε συμμετέχει στη δράση ως γυναίκες του παλατιού, κάποτε προσθέτει οικουμενική διάσταση στο δρώμενο εκτελώντας τα μικτά μουσικά κομμάτια.

Το αντικείμενο που θα μείνει στη μνήμη των θεατών ως έμβλημα της παράστασης είναι η χάλκινη μπανιέρα. Συμβολική αναφορά στο λουτρό όπου σφάχτηκε ο Αγαμέμνονας, το πολλαπλασιασμένο αντικείμενο είχε πολλές χρήσεις. Στην εντυπωσιακή έναρξη τα μέλη του Χορού ξεκινούν την αφήγησή τους στριμωγμένα ο καθένας στο δικό του αντικείμενο-κέλυφος, έτσι ώστε να μοιάζουν με θρηνούσες μορφές σκαλισμένες σε επιτύμβιες στήλες. Οι μπανιέρες σχεδόν μετατρέπονται σε σκηνοθετικό φετίχ, καθώς χρησιμοποιούνται ποικιλοτρόπως σε κάθε στιγμή της σκηνικής δράσης. Είναι σημαντικές στη χορογραφία και γενικώς στην κίνηση της ομάδας, αφού προσφέρουν υπερυψωμένα σημεία και αλλάζουν τη μορφολογία του πλατό ή δίνουν τη δυνατότητα για την επικίνδυνη ισορροπία στις πλευρές τους. Χρησιμοποιούνται ως τύμπανα, ενισχύοντας τη δραματικότητα των σκηνών. Κάποια στιγμή αντικαθίστανται με παρόμοια διαφανή αντικείμενα, με ανθρώπινες φιγούρες μέσα να παριστάνουν τον εγκλωβισμό στη μοίρα. Χρησιμοποιούνται επίσης ως τελετουργικά αντικείμενα, όπου γίνεται ο εξαγνισμός με νερό ή φωτιά. Ο Χορός απαγγέλλει ομαδικά. Η υποκριτική μανιέρα των ηθοποιών είναι έντονα δραματική.

Η παράσταση έτυχε θερμής αποδοχής στο Αμφιθέατρο Σχολής Τυφλών. Προσωπικά, δεν μπορούσα να συμμεριστώ τα συναισθήματα των συνθεατών μου. Θ' αποφύγω να επαναλάβω τα στοιχεία που έχω αναφέρει στην πιο πάνω περιγραφή της παράστασης προσπαθώντας να τεκμηριώσω τη θέση μου. Η μίξη του παρμένου από διάφορες πηγές κειμενικού υλικού γύρω από ένα μυθικό άξονα είναι πολύ δύσκολο εγχείρημα και η επιτυχία του πρέπει να μετριέται με την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος, κάτι που κατά την άποψή μου δεν συνέβη στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η «Ηλέκτρα σε γενικές γραμμές», το κειμενικό μείγμα που προέκυψε, δεν απέκτησε δική του ιδιαίτερη εσωτερική λογική, δική του οργανωτική ιδέα. Ίδια γενίκευση συνέβη με τους ρόλους των πρωταγωνιστών, όπου οι ηθοποιοί δεν είχαν να παίξουν τα περίπλοκα κατασκευάσματα των ηρώων του Σοφοκλή ή του Ευριπίδη, αλλά τις απλουστευμένες φιγούρες του μύθου. Πιστεύω πως η παράσταση, παρόλη την αυτοπεποίθηση που εξέπεμπε, παρόλη την ενέργεια που όντως διέθετε, δεν μιλούσε μια σύγχρονη θεατρική γλώσσα.